

ОСЬМА́К Кирило Іванович (27. 04(09. 05). 1890, містечко Шишаки Миргород. пов. Полтав. губ., нині смт Миргород. р-ну Полтав. обл. — 16. 05. 1960, м. Владимир, РФ, 2004 перепохов. у Києві) — діяч українського національно-визвольного руху. Орден Свободи (2018, посмертно). Закін. Полтав. Олександрів. реал. училище (1910), навч. у Моск. с.-г. інституті (1910–16). Перервав навчання і вступив на службу з постачання армії мін-ва землеробства. На поч. 1917 працював у Київ. губерн. земстві, від якого увійшов до УЦР. Від липня 1917 — керівник відділу з видання с.-г. літ-ри у Ген. секретаріаті землеробства; від січня 1918 — на тій самій посаді у Міністерстві землеробства. Був противником гетьманату П. Скоропадського, за що звільнений з роботи. До кін. 1918 — співроб. Всеукр. спілки земств; водночас — зав. ред. ж. «Вістник громадської агрономії». Симпатизував УПСР, але не став її членом. Після перемоги Директорії УНР повернувся на роботу у Міністерство землеробства. З приходом денікін. військ вступив до Центр. с.-г. кооп. спілки, де завідував відділами селян. будівництва та видавничим і працював (з перервами) до 1923; водночас від 1922 — голова Термінол. бюро С.-г. наук. комітету України; від 1925 — ред. відділу с.-г. термінології Інституту укр. наук. мови ВУАН (усі — Київ).

6 березня 1928 заарешт., 24 вересня того ж року засудж. із заборобою на 3 р. проживати у 6-ти великих містах СРСР. Працював у м. Курськ (РФ), звідки 2 березня 1930 за звинуваченням в участі у СВУ пере-

везений до Москви і 22 березня того ж року засудж. до 3 р. таборів. Наприкінці 1931 домігся заміни табір. ув'язнення на 3 р. адм. висилки. Мешкав і працював у м. Сиктивкар (Комі АРСР); 1934–38 — у Моск. і Рязан. обл. (усі — РФ). 1938–40 був ув'язнений за звинуваченням у підготовці терорист. акту і антирад. агітації. У січні 1941 повернувся до Києва. У жовтні того ж року створив і очолив Всеукр. спілку с.-г. кооперації, увійшов до Укр. нац. ради. Вів агітацію проти нацист. режиму, підготував низку листівок, увійшов у контакт із сіткою ОУН. Від вересня 1943 — у Зх. Україні, брав участь в організації зброй. сил УПА. У липні 1944 на Великому Зборі, скликаному з ініціативи проводу ОУН(б), обраний Президентом УГВР. 12 вересня 1944 заарешт., перебував в ув'язненні у Львові, м. Дрогобич (нині Львів. обл.), Києві. 1948 засудж. до 25 р. ув'язнення і відправлений до Владимир. тюрми. Незважаючи на неодноразові спроби використати його у антинаціоналіст. агітації або завербувати, не пішов на співпрацю з режимом. Помер в ув'язненні. 1994 реабіліт. «як безпідставно репресований у 1948 році», 1995 — за репресії у 1928 і 1930. Ім'ям О. названо вулиці у Києві (на могилі встановлено пам'ятник), Полтаві (мемор. дошку) та рідному с-щі (пам'ят. знак).

Рекомендована література

1. Українська Головна Визвольна Рада: Док., офіц. публікації, мат. Кн. 1. Л., 1992;
2. Шаповал Ю. Забутий Президент. Недоступні раніше документи вперше відтворюють біографію Кирила Осьмака // ЛУ. 1996, 22 серп.;
3. Лисенко М. Кирило Осьмак – президент УГВР // Уряд. кур'єр. 2005, 21 трав.;
4. Шаповал Ю. «Був і залишається ідейним українським націоналістом». Повернення Кирила Осьмака // Воєнна історія. 2008. № 5;
5. Жадько В. Кирило Осьмак: Заповідаю вам Україну. К., 2012;
6. Вергунов В. К. І. Осьмак (Осьмаков) – український учений-аграрний економіст, державний та політичний діяч. К., 2014;
7. Осьмак Кирило Іванович (1890–1960): Біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1911–26 рр. К., 2014.

Ю. І. Шаповал

Бібліографічний опис:

Осьмак Кирило Іванович / Ю. І. Шаповал // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-77207>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).